

T.C. SERHAT KALKINMA AJANSI İĞDIR YATIRIM DESTEK OFİSİ

İĞDIR OVASI'NDA YENİ BİR FIRSAT: **KESME ÇİÇEKÇİLİK**

T.C.
SERHAT KALKINMA AJANSI
IĞDIR YATIRIM DESTEK OFİSİ

IĞDIR OVASI'NDA YENİ BİR FIRSAT:
KESME ÇİÇEKÇİLİK

ARALIK 2011

COPYRIGHT © 2012 SERKA

T.C. SERHAT KALKINMA AJANSI

Ortakapı Mah. Atatürk Cad. No:117 Kars - TÜRKİYE

Tel: +90 (474) 212 52 00 Faks: + 90(474) 212 52 04

e-mail:info@serka.org.tr • web: www.serka.org.tr

ISBN: 978-605-62728-2-0

İçindekiler

SUNUŞ	5
1. KESME ÇİÇEKÇİLİK NEDİR?	7
1.1. Üretim Alanları, Türler ve Miktarı.....	7
1.2. Üretim Koşulları.....	8
1.3. Üretim Maliyeti ve Getirisi	9
1.4. Tüketim Alanları	12
2. DÜNYA'DA VE TÜRKİYE'DE KESME ÇİÇEKÇİLİK PAZARI	13
2.1. Dünya'da Kesme Çiçekçilik Pazarı	13
2.2. Kesme Çiçekçilikte Re-Export Uygulamasının Merkezi: Hollanda.....	14
2.3. Türkiye'nin Dünya Pazarındaki Yeri.....	14
2.4. Türkiye'de Kesme Çiçek İhracatı.....	15
2.4.1. Iğdır İlinin İhracat Potansiyeli.....	16
3. IĞDIR YÖRESİNDE KESME ÇİÇEKÇİLİĞİN MEVCUT DURUMU VE POTANSİYELİ	17
3.1. Iğdır'ın Coğrafi Özellikleri	17
3.2. Iğdır'da Mevcut Kesme Çiçekçilik Faaliyetleri	18
4. KESME ÇİÇEKÇİLİKTE IĞDIR'IN AVANTAJLARI	19
4.1. Faiz İndirimli Krediler.....	19
4.2. Kırsal Kalkınma Yatırımları	20
4.3. Bitkisel Üretim Destekleri	20
4.4. Ekonomi Bakanlığı Teşvikleri	20
4.5. İhracat İadesi	20
4.6. Tarımsal Ar-Ge Proje Destekleri	21
4.7. Afet Durumunda Yapılan Destekler	21
5. SONUÇ	23
KAYNAKÇA	25

Sunuş

Dünya çapında ulaştığı 6,3 milyar Euro ihracat ve 6 milyar Euro ithalat hacmiyle süs bitkileri sektörünün bir alt dalı olan kesme çiçekçilik, hızla büyüyen ve gelişen bir yatırım alanı olarak dikkati çekmektedir. İnsanların manevi değer taşıyan günlerinde duygularını ifade etmesi ve kentsel alanlarda, bahçe düzenlemelerinde dekorasyonun sağlanması gibi ihtiyaçları karşılayan *kesme çiçekçilik* ülkemizde de hızla gelişen ihracat odaklı bir yatırım fırsatıdır.

Ülkemizde özellikle Antalya, Isparta, İzmir ve Yalova illerinde üretilen kesme çiçeğin yurt çapında üretim alanı 13.319 dekar olup; bu üretimin yüzde 77'si seralarda, yüzde 23'ü ise açık alanlarda yapılmaktadır. Üretilen ürünler Hollanda, Almanya, İngiltere gibi Avrupa ülkelerine; Azerbaycan, Türkmenistan, Gürcistan ve Rusya gibi Orta Asya ve Kafkasya ülkelerine ihraç edilmektedir. Bugün kesme çiçekçilik alanında ulaştığımız ihracat kapasitesi yaklaşık 50 Milyon TL civarındadır. Ancak bu miktarla dünya piyasasındaki payımız yüzde 0,2'de kalmaktadır.

Kesme çiçekçilik faaliyetinin verimli bir şekilde yapılabilmesi öncelikle üretim yapılacak ilin ikliminin uygun ve toprağının verimli olmasına bağlıdır. Bununla birlikte sektörün en büyük maliyet kaleminin ulaşım olması nedeniyle yatırım yapılacak ilin hedef pazarlara yakınlığının ve bu pazarlara ihracat potansiyelinin yüksek olması kesme çiçek yatırımı için önemli bir unsurdur.

Serhat Kalkınma Ajansı tarafından hazırlanan "İğdır Ovası'nda Yeni Bir Fırsat: Kesme Çiçekçilik" adlı rapor, toprağının verimliliği ve mikro klima iklimi sayesinde yurt çapında "Doğu Anadolu'nun Çukurovası" olarak tanınan, üç ülkeye olan sınıрыyla Türkiye'nin Kafkasya ve Orta Asya'ya açılan kapısı İğdır'da, Kesme Çiçekçilik alanındaki mevcut ve potansiyel yatırımcıları harekete geçirmesi, yatırım yapmayı düşünen işletmelere yol göstermesi ve bu sayede genel amacımız olan bölgesel kalkınmaya hizmet etmesi amacıyla hazırlanmıştır. Son olarak bu çalışmada emeği geçen Serhat Kalkınma Ajansı İğdır Yatırım Destek Ofisi uzmanlarından Metehan Akkaya ve Burak Aydoğdu'ya teşekkür ederim.

Dr. Hüseyin TUTAR
Genel Sekreter

1. Kesme Çiçekçilik Nedir?

Kesme çiçek yetiştiriciliği, üretim kapasitesi ve üretim değeri açısından süs bitkileri sektörünün en geniş paya sahip olan alt dalıdır. “Kesme çiçekler; bu amaçla yetiştirilen bitkilerin çiçek veya goncalarının taze, kurutulmuş, boyanmış, ağartılmış, dolgu maddeleriyle desteklenmiş veya başka bir biçimde kullanıma sunulmuş durumlarını” ifade etmektedir.¹

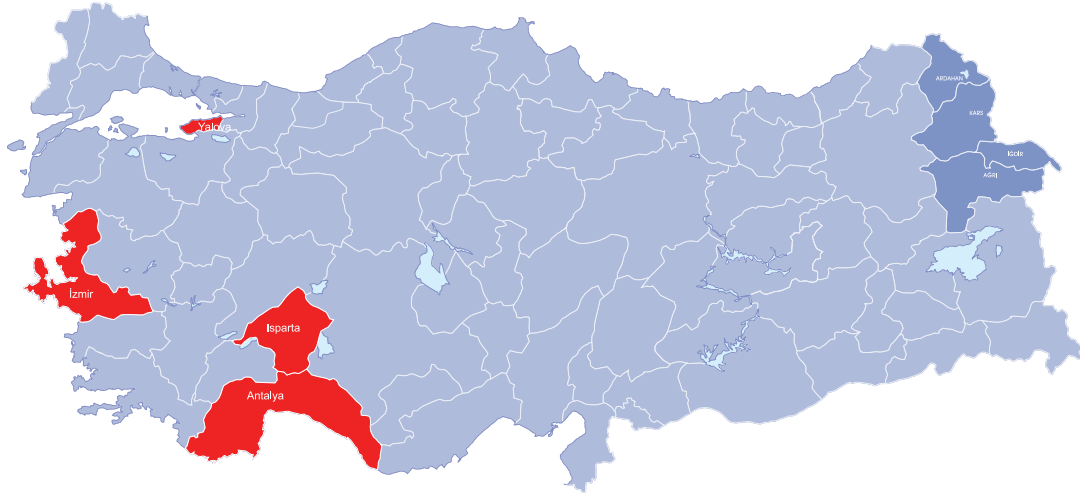
Kesme çiçek, genel olarak insanların manevi değer ifade eden günlerinde tükettikleri bir ürün olmakla beraber, kentsel alanlarda çevre düzenleme faaliyetlerinde de kullanılmaktadır. Şehir dekorasyonunda kullanılan bu ürünler, kent insanını beton yapılaşmanın etkilerinden uzak tutarak şehir ortamında doğayla bütünleşme imkânı sağlamaktadır.

Kesme çiçek yetiştiriciliği ve uluslararası ticareti günümüz dünyasında giderek önem kazanmaktadır. Dünya kesme çiçek ithalatının ulaştığı rakam 6 milyar Euro, ihracatının ulaştığı rakam ise 6,3 milyar Euro'dur.² Kesme çiçekçilik, ülkemizde yeni ve hızla gelişen, ihracat potansiyeli sürekli artan bir sektör olarak cazip bir yatırım alanıdır.

1.1. Üretim Alanları, Türler ve Miktarı

Kesme çiçekçilik üretim alanları, ülkemizde iklimin elverişli olduğu kıyı kesimlerinde yoğunlaşmıştır. Marmara Bölgesi'nde Yalova, Ege Bölgesi'nde İzmir, Akdeniz Bölgesinde Antalya ve Isparta kesme çiçekçiliğin merkezi konumundadır.

Harita 1: Türkiye'de Kesme Çiçekçilik Faaliyeti Yapılan Başlıca İller

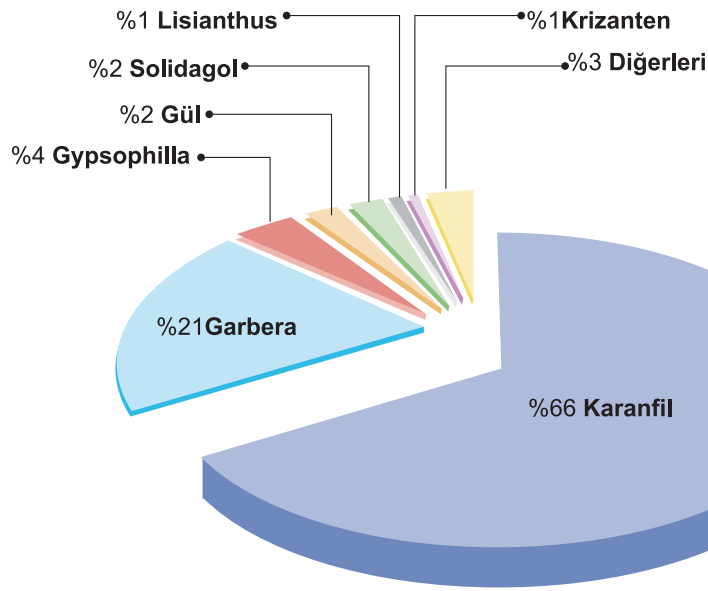
Kaynak: Antalya İhracatçılar Birliği, Süs Bitkileri Sektör Raporu, 2011

¹ Antalya Tarım Master Planı, Antalya Tarım İl Müdürlüğü, Ocak 2011

² AIPH International Statistics Flower and Plants, 2009

2008 yılı verilerine göre Türkiye'de toplam 13.319 dekarlık bir alanda kesme çiçek üretimi yapılmaktadır. Ancak bu oran, dünya geneli üretim alanının sadece yüzde 0,2'sine tekabül etmektedir.³

2009 yılında Türkiye kesme çiçek üretiminin yüzde 73'ü plastik serada, yüzde 4'ü cam serada ve yüzde 23'ü ise açık alanda yapılmıştır. Seralarda yapılan üretimin büyük çoğunluğu ihracata yöneliktir.

Kaynak: Antalya Tarım Master Planı, Ocak 2011

Ülkemizde kesme çiçek üretiminin yüzde 50'si karanfil olup, bunu yüzde 18 ile gül, yüzde 14 ile nergiz, yüzde 11 ile gerbera, yüzde 4 ile krizantem ve yüzde 3 ile gypsophilla izlemektedir. Toplam kesme çiçek ihracatımızın yaklaşık yüzde 90 oranındaki kısmı ise sadece karanfil ihracatından oluşmaktadır.

1.2. Üretim Koşulları

Kesme çiçek üretimi yapısal özellikleri açısından, işçilik yoğun bir tarımsal üretim biçimidir ve az yatırımla çok istihdam yaratan bir alandır. Özellikle iç tüketime yönelik üretim yapan işletmeler büyük ölçüde aile işletmeleri olup, aile bireylerine iş yaratmaktadır. Kesme çiçekçilik faaliyetinin yapılacağı yerler belli kriterler gözetilmelidir. Bunlar iklimin elverişli

³ Süs Bitkilerinin Bugünkü Durumu, Geliştirme Olanakları ve Hedefleri, Akdeniz Üniversitesi Ziraat Fakültesi Yayını, Antalya, 2009, s.28

olması, arazinin sulama suyu varlığı, elektrifikasyon, ulaşım, arazinin topoğrafik durumu, toprağın tarıma elverişliliği ve lojistik konum olarak sıralanabilir.⁴

Uygun bir iklimin olması, sera ısıtma maliyetlerini düşüreceğinden bu faaliyetin gerçekleştirilebilmesi için en önemli ölçüttür. Kesme çiçekçilik faaliyetinin yapılacağı alanda sulama suyu ve elektrik altyapısının mevcut olması gerekmektedir. Ürün hasat edildikten sonra nakliye safhasında ihracat yapılacak bölgelere yakın olunması ve bölgede lojistik altyapısının mevcut olması yine önemli bir avantaj olarak dikkati çekmektedir.

1.3. Üretim Maliyeti ve Getirisi

Kesme çiçek yetiştiriciliği il ve ülke ekonomisine önemli katkılar sağlayan sektörlerin başında gelmektedir. Örnek olarak Yalova ilinde açıkta ve örtü altında olmak üzere yaklaşık 1.069 dekar alanda 1.011 üretici kesme çiçek yetiştiriciliği yapmakta olup; Yalova ekonomisine yılda 17.000.000 TL civarında katkı sağlamaktadır. 2008 yılında başta karanfil, gerbera, frezya ve şebboy olmak üzere 8.013.460 adet kesme çiçek ihracatı yapılmış, karşılığında 457.812 ABD Doları döviz girdisi elde edilmiştir.⁵

İzmir ilinde yapılan bir araştırmada, kesme çiçek üretim faaliyetinde dekar başına toplam brüt üretim değeri 7.388 milyar TL, dekar başına brüt kâr ise 6.033 milyar TL olarak hesaplanmıştır. Kesme çiçek çeşitleri itibariyle gülde dekar başına brüt kâr 8.818 milyar TL, karanfilde 5.881 milyar TL, gerberada 21.128 milyar TL olarak saptanmıştır. En yüksek kâr gülde, en düşük kâr ise karanfilde bulunmuştur. Ülkemizde en çok üretilen ve ihracatı yapılan kesme çiçek türü karanfiledir. Karanfil üretiminin dekar başına tekabül eden maliyet cetveli Tablo 1'de verilmiştir.⁶

⁴ Savaş TİTİZ, Modern Seracılık Yatırımcıya Yol Haritası, Modern Seracılık Yatırımcıya Yol Haritası, ANSİAD, Antalya, 2004, s.12

⁵ Mustafa Öztürk, Yalova İli Kesme Çiçek Üreticilerinin Üretim ve Girdi Kullanım Kararları Üzerine Bir Araştırma, Ege Üniversitesi Ziraat Fakültesi, İzmir, 2011, s.42

⁶ Gamze Saner ve Hüseyin Atabay, İzmir İlinde Kesme Çiçek Üretimi, Pazarlaması ile Gelişme Olanaklarının Değerlendirilmesi. II. Ulusal Süs Bitkileri Kongresi 22-24 Ekim 2002 Antalya.

Tablo 1: Örtü Altı Karanfil Yetiştiriciliği Maliyet Cetveli

YAPILAN İŞLER	İşlem Sayısı			Harcanan İşgücü			GİRDİ	BİRİM	BİR.FIATI (TL)	TUTARI (TL)	AÇIKLAMA
	Ay	Hafta	Gün	İnsan	Saat	Makine					
İLİ	ANTALYA			SERA TİPİ : PLASTİK							
İLÇESİ	MERKEZ			SERA ALANI (da.) : 1							
SERANIN TESİS DEĞERİ (TL)	27.456										
ARAZİNİN ÇIPLAK DEĞERİ (TL)	45.000			ÜRETİM DÖNEMİ : 2008-2009							
I- TOPRAK İŞLEME ve YATAK YAPIMI					4	Traktör			40	160	
II-TOPRAK HAZIRLIĞI											
I.1-Fümgasyon											
I.2-Dikim											
III-BAKIM İŞLERİ											
II.1-Çapalama											İşçilik ücretleri dal başı sisteme göre alınmıştır.
II.2-Pinç Yapımı											
II.3-Ağ Yapılması											
II.4-Anne/Kardeş Alımı											
II.5-Sulama+Gübreleme											
II.6-Mücadele											
II.7-Havalandırma											
II.8-Plastik Çekme											
IV-HASAT											
III.1-Kesme											
III.2-İşleme											
III.3-Paketleme											
III.4-Taşıma											
T O P L A M-(I-II-III-IV)										3.700	
IV-ÇEŞİTLİ GİRDİLER											
IV.1-Fide							25.000	Ad.	0,18	4.500	
IV.2-Çiftlik Gübresi											
IV.3-Kimyasal Gübreler											
DAP (18-46-0)							75	Kg.	1,20	90,00	
P. Sülfat (% 48)							60	Kg.	1,60	96,00	
MAP (11-52-0)							75	"	4,20	315,00	
P.Nitrat (13-0-46)							350	"	2,80	980,00	
A.Nitrat (%33)							250	"	0,60	150,00	

Mg.Nitrat (15-11)						50	"	1,60	80,00	
CaNO ₃ (%26)						25	Kg.	1,40	35,00	
Mikro Element						100	lt.	3,00	300,00	
Boraks						10	Kg.	2,00	20,00	
Nitrik asit						500	lt	1,00	500,00	
IV.4-Zirai Mücadele									875,00	
IV.5-Fümigasyon ilaçlaması (metamsodyum)						125	lt	3,12	390,00	
IV.6-İp										
Siyah İp						35	Kg.	4,20	147,00	
Ağ İpi						5	"	7,00	35,00	
IV.7-Ambalaj						120.000	Ad.	0,01	1.440,00	
IV.8-Nakliye						120.000	"	0,034	4.080,00	
T O P L A M-IV									14.033	
MASRAFLAR TOPLAMI	(TOPLAM-I-II-III-IV)								17.733	
V-ORTAK GİDERLER										
V.1-Çeşitli Giderler (%5)									887	
V.2- Sermaye Faizi (%9)									798	
V.3- Yönetim Gid. (%3)									532	
V.4- Çıp.Arz.Değ.Faizi (%5)									2.250	
T O P L A M-V									4.467	
VI-TES.GİD.AMORT.PAYI (1/15)									1.830	
GENEL TOPLAM									24.030	
Verim (Ad/da)									120.000	
Üretim Maliyeti (TL/Ad)									0,20	
Üretim Maliyeti (TL/da)									24.030	
Satış Fiyatı (TL/Ad/Dal)									0,21	
G.S.Üretim Değeri (TL)									25.200	
Fark (TL)									1.170	

İşçilik ücretleri dal başı usulüne göre alınmıştır. Dal başı fiyatı 0,0305 TL den hesaplanmıştır.

Serhat Kalkınma Ajansı (SERKA) uzmanlarının Antalya'da üreticilerle yaptığı görüşmelerden elde edilen bilgilere göre 1 dekarlık alanda üretilen karanfil ihracatından ortalama 5 bin TL net kâr elde edilmektedir. Antalya İl Tarım Müdürlüğü'nün 1 dekarlık plastik serada karanfil üretimi maliyet cetveli (Tablo 1) çalışmasına göre seranın tesis değeri 27.456 TL olup üretim değeri ve üretim maliyeti arasındaki fark 1.170 TL olarak belirlenmiştir.

Türkiye, kesme çiçek yetiştiriciliğinde uygun iklim ve coğrafi koşulları, pazar ülkelere yakınlığı ve ucuz işgücüne sahip olması nedenleriyle önemli avantajlara sahiptir. Bu durum maliyetleri düşürdüğü gibi kâr payını da yükseltmektedir.

1.4. Tüketim Alanları

Kesme çiçeğin en çok tüketildiği kıta Avrupa'dır. Özellikle Anneler Günü, Sevgililer Günü, Kadınlar Günü gibi manevi değeri olan günlerde, bunun yanı sıra evlerde dekoratif amaçlı ve kentlerde peyzaj düzenlemesi olarak kesme çiçek tüketilmektedir.

2. Dünya'da Ve Türkiye'de Kesme Çiçekçilik Pazarı

2.1. Dünya'da Kesme Çiçekçilik Pazarı

Dünyada kesme çiçek üretimi 20. yüzyıl başlarında önem kazanmaya başlamıştır. Küreselleşme ve bunun gelire olan etkisine bağlı olarak dünya üzerinde birçok ülkede kişi başına düşen kesme çiçek tüketimi artış göstermiştir. Dolayısıyla dünya kesme çiçek üretimindeki rekabet de artmıştır.

ABD, Japonya, İtalya, Hollanda gibi geleneksel üretim yerlerinin yanında, Latin Amerika ve Afrika'da da kesme çiçek üretimi önem kazanmaya başlamıştır. Son yıllarda kesme çiçek üretiminde ekolojik koşullar ve ucuz işgücü gibi avantajlara sahip olan Kolombiya, Ekvador ve Kenya gibi ülkeler dünyanın en önemli kesme çiçek üreticisi ve ihracatçısı ülkeleri konumuna gelmiştir. Kesme çiçek üretimi yapan geleneksel merkezlerde ise üretim alanları aynı kalmakla veya azalmakla birlikte, verimlilik artışına gidilmeye başlanmıştır. Dünya üzerinde 50'den fazla ülkede kesme çiçek üretimi yapıldığı bilinmektedir. Üretim yapılan önemli bölgeler, alan büyüklüklerine göre Asya, Avrupa, Orta ve Güney Amerika, Kuzey Amerika, Afrika ve Orta Doğu'dur.

Asya ülkeleri içinde önemli üretici ülkeler Çin, Hindistan, Japonya, Tayland, İsrail ve Malezya'dır. Avrupa Birliği ülkeleri arasında en önemli üretici ülkeler Hollanda, İtalya, Almanya, Birleşik Krallık ve İspanya'dır. Batı Avrupa Bölgesi, dünya üzerinde hektar başına verimliliğin en fazla olduğu bölgedir.

Amerika, Meksika, Kolombiya, Ekvador, Brezilya önemli üretici ülkelerdir. Latin Amerikan ülkelerinde çiçek üretimi konusunda yeterli bilgi bulunmamasına karşın, bu bölgedeki üretimin çok hızlı geliştiği bilinmektedir. Kolombiya'da örtü altında dünyanın en kaliteli karanfilleri yetişmekte ve yılın on ayında rahatlıkla karanfil hasat edilmektedir. Kolombiya'nın bu sektördeki avantajları; uygun iklim koşullarına sahip olması, ABD pazarına yakın olması, işçilik maliyetlerinin düşük olması ve ürün çeşitliliğinin olmasıdır.

Afrika'da özellikle ekvator kuşağında bulunan Kenya, Tanzanya, Zimbabve, Uganda, Zambiya ve Etiyopya gibi ülkeler uygun iklim koşulları nedeniyle önemli üreticilerdir. Afrika ülkelerinin iklim koşullarının uygun, işçilik ücretlerinin düşük ve yabancı yatırımcıları çekmiş olması, ek olarak devlet teşviklerinin bulunması pazarda oldukça avantajlı duruma geçmelerini sağlamıştır. Kenya'nın büyük arazilerinde açıkta yetiştiricilik yapılmaktadır. Afrika'da üretilen çiçeklerin %90'ının Avrupa'da satıldığı tahmin edilmektedir.

Tablo 2: Kıtalara Göre Kesme Çiçek Dış Ticareti

Kıtalar	İthalat (Milyon Euro)	İhracat (Milyon Euro)
Avrupa	3.880	3.026
Afrika	0	659
Asya	503	458
Amerika	954	1.356
Diğerleri	530	540
TOPLAM	6.000	6.350

Kaynak: AIPH International Statistics Flower and Plants 2009

2.2. Kesme Çiçekçilikte Re-Export Uygulamasının Merkezi: Hollanda

Avrupa Birliği içinde en büyük ihracatçı ülke Hollanda'dır. Hollanda 3. ülkelerden yapılan kesme çiçek ithalatını re-eksport yoluyla Avrupa ülkelerine ihraç etmektedir. Aynı zamanda Avrupa Birliği dışındaki ülkelere yapılan kesme çiçek ihracatının da merkezidir.⁷ 2008 yılında kesme çiçek üretim alanlarının yüzde 10,2'sine sahip olan Avrupa kıtasının dünya süs bitkileri üretim değerindeki payının yüzde 70,5 düzeyinde olmasının nedeni ürünü ithal ettikten sonra işleyerek yeniden piyasaya sürmesidir. Bu özellik, başta Hollanda olmak üzere Avrupa ülkelerinin re-eksportçu pazarlama politikaları izlemesi ve üretimde yüksek teknolojilerden yararlanmalarından kaynaklanmaktadır.

2.3. Türkiye'nin Dünya Pazarındaki Yeri

Türkiye'de ticari anlamda kesme çiçek üretimi, 1940'lı yıllarda İstanbul ve çevresinde başlamış, daha sonra Yalova önemli bir üretim merkezi konumuna gelmiştir. 1985 yılından itibaren Antalya'dan yapılmaya başlayan kesme çiçek ihracatı, çiçek üretim alanlarını bu bölgede hızla artırmıştır. İhracata yönelik üretimin dolaylı yollarla teşvik edilmesi ve bitki materyali ithaline getirilen kolaylıklar, kesme çiçek üretim alanı ve miktarında önemli artışların ortaya çıkmasını sağlamıştır.

Kesme çiçek üretimi Türkiye toplam süs bitkileri üretiminin yüzde 48'ini oluşturmaktadır. Türkiye'de 2009 yılı Tarım İl Müdürlükleri verilerine göre toplam 1.332 ha alanda kesme çiçek üretimi yapılmaktadır. Türkiye bu üretim alanı ile dünya üretiminde yaklaşık yüzde 0,2'lik bir paya sahiptir.

⁷ Antalya İhracatçılar Birliği, Kesme Çiçek Sektör Raporu, Antalya, 2009

2.4. Türkiye'de Kesme Çiçek İhracatı

Son yıllarda, hedef pazar olan Avrupa'da karanfil fiyatlarında meydana gelen düşüş üretici-ihracatçıları yeni pazarlar aramaya sevk etmiştir. Bu bağlamda Rusya ve Balkan ülkeleri yeni pazarlar olarak ortaya çıkmıştır. Aynı zamanda bu yeni pazarların talebini dikkate alan bazı firmalar karanfilin yanı sıra yeni tür ve çeşitlere yönelmeye başlamışlardır.

Antalya'da gelişen süs bitkileri ihracatı diğer bölgelerde de artış göstermeye başlamıştır. Yayla şartlarında yaz üretimine geçilmesi ile neredeyse yıl boyu kesintisiz ihracat yapılmaya başlanmıştır.

Toplam süs bitkileri ihracatının yüzde 54'ünü kesme çiçekler oluşturmaktadır. 2008 yılında 24,5 milyon dolar olan kesme çiçek ihracatımızda en önemli ürün karanfildir ve kesme çiçek ihracatının yüzde 88'ini, toplam süs bitkileri ihracatının ise yüzde 47'sini oluşturmaktadır. Karanfil dışında ihraç edilen diğer kesme çiçekler arasında gerbera, gypsophilla, liliyum önemli olup, yeni türlerden ranunculus, lisianthus gibi türlerin de ihracatı önem kazanmaya başlamıştır.

Türkiye'den bugün yaklaşık 60 ülkeye kesme çiçek ihracatı yapılmaktadır. Türkiye'nin kesme çiçek ihracatında en önemli pazarları Birleşik Krallık, Türkmenistan, Azerbaycan, Ukrayna, Rusya Federasyonu, Romanya, Hollanda ve Bulgaristan'dır.⁸

Tablo 3: Türkiye Süs Bitkileri ihracatı (2010)

ÜLKELER	DEĞER (1.000 USD)
İNGİLTERE	9.929
HOLLANDA	8.837
ALMANYA	7.197
TURKMENİSTAN	5.980
RUSYA	3.761
AZERBAYCAN	3.495
IRAK	3.404
ROMANYA	3.383
UKRAYNA	3.247
KKTC	1.129
TOPLAM	56.189

⁸ Antalya İhracatçılar Birliği, Kesme Çiçek Sektör Raporu, Antalya, Eylül 2011

Süs bitkileri sektöründe en önemli ithalatçılardan Almanya'nın toplam kesme çiçek ithalatı 3 milyar dolar iken, Türkiye'den tedarik ettiği kesme çiçeklerin değeri olan 6 milyon dolar, bu toplamın ancak yüzde 0,2'sini oluşturmaktadır. Aynı şekilde yakın komşumuz Rusya'nın 750 milyon dolar toplam ithalatı varken; Türkiye'nin bu ülkeye ihracatı olan 4 milyon dolar, Rusya pazar payının ancak yüzde 0,5'ini karşılamaktadır. Bu rakamlar bize sektörün önünde değerlendirilebilecek çok büyük bir potansiyel bulunduğunu göstermektedir.

2010 yılında Türkiye'den toplam 57 ülkeye süs bitkileri ihracatı gerçekleştirilmiştir. İhracat pazarlarının en önemlileri sırasıyla Birleşik Krallık, Hollanda, Almanya, Türkmenistan ve Rusya'dır. 2010 yılında Türkiye süs bitkileri ve mamulleri sektörü toplam ihracatı bir önceki yıla göre miktar bazında yüzde 28, değer bazında yüzde 15 artış göstererek 56.255.801 ABD doları olmuştur.

Süs bitkileri sektörü 2010 yılında bitkisel ürünler içinde fındık sektöründen sonra Türkiye genelinde en büyük artış gösteren ikinci sektör olmuştur. Aynı zamanda Türkiye'de 2008 yılından itibaren istikrarlı artış gösteren iki sektörden birisidir. Ekonomik krizden dahi etkilenmeyen sektör, son 2 yıllık dönemde artış oranında 24 sektör arasında birinci olmayı başarmıştır.

Kesme çiçek ihracatında en önemli gelişme, Irak, Türkmenistan, Azerbaycan gibi Türk müteahhitlik hizmetlerinin gelişmesine paralel olarak canlı bitkiler ihracatında önem kazanan pazarlarda görülmektedir.⁹

2.4.1. İğdir İlinin İhracat Potansiyeli

Türkiye'de süs bitkileri grubu ihracatının yarısına yakını Asya ve Kafkasya ülkelerine ve Türk Cumhuriyetlerine yapılmaktadır. Türkmenistan, Azerbaycan-Nahçıvan, Rusya, Ukrayna, Gürcistan ve İran gibi ülkelere yakınlığı, 4000'in üzerinde olan TIR sayısının varlığı, Doğu Anadolu Bölgesi'nde üretimin yapılacağı en uygun yer (iklim, rüzgâr ve yağmur durumu ile arazi yapısı açısından) olması, İran ve Nahçıvan'a açılan sınır kapılarına sahip olması, yapılması planlanan Nahçıvan-İğdir-Kars demiryolu ile Kars-Tiflis demiryoluna bağlanacak olması, bu grubun en önemli ihracat kalemini oluşturan kesme çiçek üretiminde İğdir'in önemli bir potansiyele sahip olduğunu göstermektedir.

⁹ Osman Bağdathoğlu, 2011 Yılı Süs Bitkileri Sektörü Değerlendirmesi, Timreport Dergisi, 2011.

3. İğdir Yöresinde Kesme Çiçekçiliğın Mevcut Durumu Ve Potansiyeli

3.1. İğdir'in Coğrafi Özellikleri

İğdir'in kuzey ve kuzeydoğru sınırını, Aras Nehri ve bu nehrin oluşturduğu Türkiye-Ermenistan sınırı oluşturmaktadır. Doğusunda Nahçıvan Özerk Cumhuriyeti ve güneydoğusunda İran yer almaktadır. İğdir ili tamamen Aras Nehri'nin havzası içerisinde bulunmaktadır. Dolayısıyla İğdir Ovası'nda alüvyonlu topraklar bulunmaktadır. Son derece verimli olan bu topraklarda narenciye ve muz dışında Türkiye'deki hemen her sebze-meyve ve tahıl ürünü yetiştirilebilmektedir.

Ortalama 825 metre yükseklikle, Kızılcaziyaret Dağı (2.887 m), Durak Dağı (2.811 m.), Zor Dağı (3.196 m), Pamuk Dağı (2.639 m.), Büyük Ağrı (5.137 m.) ve Küçük Ağrı (3.898 m.) Dağları arasında kalan İğdir ovası, Doğu Anadolu Bölgesi'nden farklı bir iklime sahiptir. Ortalama en düşük sıcaklığın, yılın sadece 3 ayında (Aralık, Ocak, Şubat) 0'ın altında düştüğü İğdir'da, 9 ay boyunca ısıtmasız şekilde kesme çiçekçilik faaliyeti yapma imkânı mevcuttur.

Tablo 4: İğdir'in Son 25 Yıl İçin İklim Verileri

İĞDIR	Ocak	Şubat	Mart	Nisan	Mayıs	Haziran	Temmuz	Ağustos	Eylül	Ekim	Kasım	Aralık
UZUN YILLAR İÇİNDE GERÇEKLEŞEN ORTALAMA DEĞERLER (1975-2010)												
Ortalama Sıcaklık (°C)	-3.5	-0.4	6.6	13.3	17.6	22.2	26.0	25.1	20.0	12.8	5.6	-0.4
Ort. En Yüksek Sıcaklık (°C)	1.9	5.3	13.0	19.9	24.4	29.5	33.5	33.2	29.1	21.4	12.8	4.9
Ort. En Düşük Sıcaklık (°C)	-8.0	-5.4	0.5	6.5	10.6	14.5	18.3	17.6	12.4	6.3	0.2	-4.6
Ort. Güneşlenme Süresi (Saat)	2.6	4.0	5.3	6.0	7.6	9.6	10.2	9.8	8.7	6.4	4.4	2.5
Ort. Yağışlı Gün Sayısı	6.4	6.8	7.7	11.8	15.2	10.8	5.9	4.5	4.2	8.5	6.9	6.2
Ort. Yağış Miktarı (kg/m ²)	13.2	17.2	22.2	36.7	48.1	32.0	14.1	9.2	10.2	26.4	18.6	11.8
UZUN YILLAR İÇİNDE GERÇEKLEŞEN EN YÜKSEK VE EN DÜŞÜK DEĞERLER (1975-2010)												
En Yüksek Sıcaklık	18.3	18.4	27.0	33.4	35.0	38.0	41.0	42.0	37.6	33.0	25.2	22.2
En Düşük Sıcaklık	-27.2	-27.8	-22.2	-6.0	0.9	6.0	8.0	8.6	1.8	-7.0	-13.5	-30.2
En Çok Yağış	12.05.2010	39.1 kg/m²	En Hızlı Rüzgar	23.04.1974	104.0 km/s	En Yüksek Kar	19.02.1972	38.0				

Kaynak: Devlet Meteoroloji Genel Müdürlüğü, www.meteor.gov.tr

Bunun yanı sıra güneşlenme süresi, ortalama rüzgâr hızı ve yağış rejimi de İğdir'da kesme çiçekçilik faaliyetinin yapılabilmesi için son derece elverişlidir.

3.2. İğdir'da Mevcut Kesme Çiçekçilik Faaliyetleri

İğdir Üniversitesi bünyesinde 500 m²'lik bir alanda yaklaşık 2 yıldır mevsimlik çiçek üretimi yapılmaktadır. Konuyla ilgili olarak İğdir Üniversitesi Ziraat Fakültesi ve Yeşil Alan Müdürlüğü ile yapılan görüşmede İğdir'daki çalışmalarda yaklaşık 20 mevsimlik çiçek türünün yanı sıra lale ve sümbül gibi soğanlı süs bitkilerinin üretiminin yapıldığı ve ciddi bir verim elde edildiği belirtilmiştir. Üretilen türler öncelikle üniversitenin peyzaj alanlarında kullanılmıştır. İhtiyaç fazlası olarak üretilen çiçeklerin bir kısmı İğdir ilindeki kamu kurum ve kuruluşlarına karşılıksız olarak dağıtılmış bir kısmı da üniversitenin döner sermayesinin aktif hale gelmesiyle birlikte çevre il ve ilçelerin belediyelerine satılmıştır. Belediyelerle yapılan sipariş anlaşmaları üzerine mevsimlik süs bitkileri üretimi artırılmıştır.

Süs bitkileri yetiştiriciliğinde serayı tesis ettikten sonra üretim aşamasında karşılaşılan girdi maliyetleri torf (organik toprak), tohum ve gübre olarak tespit edilmiş ve genel olarak bu girdi maliyetleri düşüldükten sonra ürünün üretilen çiçek türüne göre yüzde 300 ila yüzde 2000 gibi yüksek kâr oranlarıyla satılabileceği görülmüştür.

Yapılan örnek üretim çalışması göstermektedir ki İğdir ili, iklim değerleri, işgücü potansiyeli ve lojistik önemi itibarıyla Bölgesinin ve komşu ülkelerin hâlihazırda Yalova, İzmir, Antalya gibi illerden sağlanan kesme çiçek, mevsimlik çiçek, dış mekân, iç mekân süs bitkileri ihtiyaçlarını karşılayabilecek konumdadır.

4. Kesme Çiçekçilikte İğdir'in Avantajları

İğdir, her ne kadar pamuğun yetişmesine imkân veren bir iklime sahip olsa da yılın 12 ayı kesme çiçek üretiminin gerçekleştirilmesi için soğuk aylarda seraların ısıtılması gereklidir. Seraların ısıtılması için en büyük avantaj bölgedeki bitki ve hayvan varlığından elde edilecek biyogaza sahip olunmasıdır. Alternatif enerji kaynakları ile yapılacak seracılık faaliyetlerinde Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı'nın yürüttüğü Kırsal Kalkınma Yatırımlarının Desteklenmesi Programı kapsamında geri ödemesiz mali destek alınabilmektedir.

Nakliye filolarının fazlalığı (yaklaşık 4.000 TIR ve 45'ten fazla Uluslararası Taşımacılık Yapma Yetkisine Sahip C2 Yetki Belgeli Şirket) ve Orta Asya, Rusya, Azerbaycan, İran, Ukrayna, Gürcistan gibi bölgelere olan yakınlığı nedeniyle İğdir'da nakliye birim maliyetleri bir hayli düşüktür. 2012 yılı ikinci çeyreğinde faaliyete geçmesi planlanan İğdir Havaalanı ile de ivedi taleplerin karşılanabilmesi mümkün olacaktır. Bununla birlikte havaalanında soğuk hava deposu ve kargo terminal binasının, ilde iç gümrük teşkilatının kurulma çalışmaları kesme çiçek yatırımını İğdir ilinde daha avantajlı kılacaktır.

İğdir'da kesme çiçekçilik faaliyetlerinin gerçekleştirilmesi sırasında faydalanılabilecek teşvikler ve krediler şu şekilde başlıklandırılabilir:

4.1. Faiz İndirimli Krediler

Üreticilerin finansman ihtiyacının uygun koşullarda karşılanması amacıyla 2004 yılından itibaren yürürlükte olan "T.C. Ziraat Bankası A.Ş. ve Tarım Kredi Kooperatiflerince Tarımsal Üretim Dair Düşük Faizli Yatırım ve İşletme Kredisi Kullanılmasına İlişkin Karar (Karar Sayısı 2010/6)" kapsamında kredi kullanımına ilişkin usul, esas ve kıstaslara uygun olmak koşulu ile gerçek ve/veya tüzel kişi üreticiler, tarımsal kredi cari faiz oranlarından kredi konuları itibariyle indirim yapılmak suretiyle indirimli tarımsal kredilerden yararlanabilmektedirler.

Bu kapsamda süs bitkileri sektörünün yararlanabileceği faiz indirimi oranları şöyledir:

- İyi tarım uygulamaları (yatırım ve işletme/indirimli faiz oranı yüzde 60),
- Tohum, fide-fidan üretimi/kullanımı (işletme-yatırım yüzde 50),
- Tarımsal AR-GE çalışmaları (yatırım yüzde 40),
- Tarımsal sulama (yatırım/damlama, yağmurlama yüzde 100-derin kuyu açımı vb. yüzde 60),
- İhracatı yapılan doğal çiçek soğanlarının üretimi için (yatırım ve işletme yüzde 50)

4.2. Kırsal Kalkınma Yatırımları

Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı, Ulusal Tarım Stratejisi çerçevesinde tarım üreticilerine Kırsal Kalkınma Yatırımlarının Desteklenmesi Programı ile alternatif enerji (güneş enerjisi, jeotermal, rüzgâr enerjisi, biyogaz vb.) kaynaklarının kullanıldığı sera yatırımlarında toplam proje bedelinin yüzde 50'si geri ödemesiz olmak üzere mali destek vermektedir. Bu kapsamda tüzel kişilere (şirketler, kooperatifler) 300.000 TL'ye, gerçek kişilere ise 75.000 TL'ye kadar mali destek verilebilmektedir.

4.3. Bitkisel Üretim Destekleri

Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı'nın 2010 yılı bitkisel üretim destekleri içerisinde olan bazı destekler grubunda bulunan Çiftçi Kayıt Sistemine (ÇKS) kayıtlı üreticilere 2010 yılı ÇKS'deki kayıtlı arazi büyüklüğü dikkate alınarak, mazot desteği 2 TL/da, kimyevi gübre desteği 3 TL/da olmak üzere süs bitkileri yetiştiriciliğinde dekar başına toplam 5 TL destek yapılmaktadır. Ayrıca her 50 dekarlık arazi için bir toprak analizi olmak üzere 2,5 TL/da toprak analiz desteği verilmektedir. Örtü altında İyi Tarım Uygulamaları (İTU) ile üretim yapan üreticilere 80 TL/da destek verilmektedir. Diğer tarımsal amaçlı destekler bölümünde destekleme miktarları ise; Tarımsal Yayım ve Danışmanlık (işletme başına) 500 TL, Tarım Sigortası desteklerinin sera sigortası desteğinde poliçenin yüzde 50'si şeklindedir.

4.4. Ekonomi Bakanlığı Teşvikleri

Ekonomi Bakanlığı tarafından verilecek teşvik belgesi ile 5 dekar ve üzeri sera yatırımlarında asgari 500.000 TL'lik yatırım yapılması durumunda genel teşviklerden yararlanılabilmektedir. Genel teşvik kapsamında kooperatifler, yerel idareler, tüzel kişiler ve gerçek kişiler yapacakları 5 dekar ve üzeri sera yatırımlarında Katma Değer Vergisi ve Gümrük Vergisi muafiyetinden yararlanmaktadırlar.

4.5. İhracat İadesi

Ülkemizde tarımsal ürünlerin uluslararası piyasalarda rekabet gücünün ve ihracat potansiyelinin artırılması amacıyla hazırlanan, 15 Nisan 2010 tarih ve 27553 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan "Tarımsal Ürünlerde İhracat İadesi Yardımlarına İlişkin Para-Kredi ve Koordinasyon Kurulu Tebliği"nde buket yapmaya elverişli veya süs amacına uygun cinsten çiçekler ve tomurcuklar için ihracat iade miktarı 205 \$/ton'dur. Miktar barajı yüzde 37 ve azami ödeme rantı ise yüzde 10'dur.

Bu destekleme; Destekleme ve Fiyat İstikrar Fonu ödenekleri çerçevesinde karşılanmak üzere, ürünlerinin ihracatını müteakip giderler, ihracat iade miktarı ve azami ödeme oranı dikkate alınarak

ABD Doları karşılığı Türk Lirası üzerinden, Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası nezdinde ihracatçı adına açılacak hesaptan, anılan banka kanalıyla mahsup yoluyla karşılanmaktadır.

4.6. Tarımsal Ar-Ge Proje Destekleri

Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı, tarım sektörünün ihtiyaç duyduğu öncelikli konularda bilgi ve teknolojilerin geliştirilmesi, çiftçiler, tarımsal sanayiciler ile ihracatçılara aktarılması ve tarım sektöründeki örgütlerin Ar-Ge kapasitelerinin geliştirilmesi amacıyla Ar-Ge projelerine doğrudan destekleme ödemesi yapmakta, hibe olarak yüzde 100'e varan oranlarda mali destekler vermektedir.

4.7. Afet Durumunda Yapılan Destekler

Ülkemizde, tarım sektörünü tehdit eden risklerin teminat altına alınabilmesi amacıyla, 5363 sayılı Tarım Sigortaları Kanunu Haziran 2005 tarihinde çıkarılmış, 1 Haziran 2006'dan itibaren uygulanmaya başlanmıştır.

2010 yılı için Tarım Sigortaları Havuzu tarafından kapsama alınan riskler, ürünler ve bölgeler ile prim desteği oranlarına ilişkin Bakanlar Kurulu kararıyla; bitkisel ürünler için ana risk olan dolu ile birlikte; fırtına, hortum, yangın, heyelan, deprem, sel ve su baskını ek riskleri paket halinde; ayrıca, açık alanda yetiştirilen meyveler için yukarıda belirtilen risklere ilave olarak, isteğe bağlı olmak üzere, don riski; ilgili genel şartlar, teknik şartlar, tarife ve talimatları kapsamında; Çiftçi Kayıt Sistemine kayıtlı çiftçilerin mevcut arazi ve ürün bilgileri dikkate alınarak, Tarım Sigortaları Havuzu tarafından teminat altına alınmaya başlanmıştır. Bu kapsamda süs bitkileri üreticilerinin de Tarım Sigortası yaptırmaları gerekmektedir.

5. Sonuç

İğdir ili stratejik konumu, lojistik potansiyeli, verimli ovası, mikro-klima iklimi ve ucuz işgücü gibi nedenlerle Doğu Anadolu Bölgesi'nde ihracata yönelik kesme çiçek seracılığı faaliyetinin yapılabileceği tek ildir. Bu bağlamda hem iç pazara hem de dış pazara yönelik kesme çiçek üretimi İğdir ilinde değerlendirilebilecek önemli yatırım alanlarından birisidir.

İğdir Üniversitesi'nin deneme üretimleri dışında henüz kesme çiçek üretiminin yapılmadığı ilde kesme çiçekçiliğin yaygınlaştırılması amacıyla Kesme Çiçekçilik Platformu adı altında bir platform kurulmuş, böylece sektörün geliştirilebilmesi için kamu, özel sektör ve üniversite işbirliği sağlanmıştır. Bu platformda Gıda Tarım ve Hayvancılık İl Müdürlüğü, İğdir Üniversitesi Ziraat Fakültesi, Serhat Kalkınma Ajansı İğdir Yatırım Destek Ofisi temsilcilerinin yanı sıra bu yatırıma öncülük etmek isteyen İğdirli girişimciler bulunmaktadır.

Bağımsız Devletler Topluluğu ülkeleri kesme çiçekçilik ihracatında önemli pazarlardır. İğdir'ın bu pazarlara yakınlığı nedeniyle Türkiye'nin batısından ve güneyinden yapılacak ihracata nazaran ciddi bir nakliye avantajına sahip olacağı aşikârdır. İhracata yönelik büyük çaplı üretimin gerçekleştirilebilmesi amacıyla yerel kamu kurumları, Ekonomi Bakanlığı, İğdir Üniversitesi Ziraat Fakültesi ve Serhat Kalkınma Ajansı uzmanlarının desteği ile hedef pazar olan ülkelerdeki çiçekçilik fuarlarına katılım sağlanarak, fuarlarda geliştirilecek ilişkilerle ön sözleşmeli üretim modeline geçmek de mümkün olacaktır.

İğdir'da üretilen kesme çiçek ihracat fazlası, çevredeki illerde değerlendirilebilecektir. Gerek üretim konusunda gerek pazarlama konusunda platform tarafından konunun uzmanları bölgeye çağrılıp gerekli eğitimlerin verilmesi ve platform üyelerinin teknik inceleme ziyaretinde bulunması sağlanabilecek, bu sayede yatırımın sürdürülebilirliği arttırılacaktır.

Sonuç olarak, sera ve açık alanlarda yapılacak kesme çiçekçilik yatırımı İğdir'da istihdam artışı sağlayarak, ihracat gelirlerini arttırarak ve bölgeye ekonomik değer sağlayarak yeni bir yatırım alanı oluşturacaktır. Bununla birlikte konumu itibarıyla İğdir, Türkiye'de üretilen ve Rusya başta olmak üzere Kafkasya ve Orta Asya ülkelerine yapılan ihracatta önemli bir terminal olacaktır.

Kaynakça

BAĞDATLIOĞLU, Osman, 2011 Yılı Süs Bitkileri Sektörü Değerlendirmesi, Timreport Dergisi, 2011.

Antalya Tarım Master Planı, Antalya Tarım İl Müdürlüğü, Ocak 2011.

AIPH International Statistics Flower and Plants, 2009.

Süs Bitkilerinin Bugünkü Durumu, Geliştirme Olanakları ve Hedefleri, Akdeniz Üniversitesi Ziraat Fakültesi Yayını, Antalya, 2009.

TİTİZ, Savaş, Modern Seracılık Yatırımcıya Yol Haritası, ANSİAD, Antalya, 2004.

ÖZTÜRK, Mustafa, Yalova İli Kesme Çiçek Üreticilerinin Üretim ve Girdi Kullanım Kararları Üzerine Bir Araştırma, Ege Üniversitesi Ziraat Fakültesi, İzmir, 2011.

SANER, Gamze ve ATABAY, Hüseyin, İzmir İlinde Kesme Çiçek Üretimi, Pazarlaması ile Gelişme Olanaklarının Değerlendirilmesi. II. Ulusal Süs Bitkileri Kongresi 22–24 Ekim, Antalya, 2002.

Antalya İhracatçılar Birliği, Kesme Çiçek Sektör Raporu, Antalya, 2009.

Antalya İhracatçılar Birliği, Kesme Çiçek Sektör Raporu, Antalya, Eylül 2011.

T.C. SERHAT KALKINMA AJANSI

Ortakapı Mahallesi Atatürk Caddesi No:117 Kars-TÜRKİYE

Tel: 0474 212 52 00 Faks: 0474 212 52 04

E-Posta: info@serka.org.tr Web: www.serka.org.tr

